

ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W BYDGOSZCZY
STUDIA Z WYCHOWANIA MUZYCZNEGO 1981 z. 5

JOLANTA CZERNIAWSKA
BARBARA GOGOL-DROŹNIAKIEWICZ

WSP Bydgoszcz

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUCZYCIELI AKADEMICKICH WYCHOWANIA
MUZYCZNEGO nt: "PRACA MAGISTERSKA I EGZAMIN DYPLOMOWY NA KIERUNKU
WYCHOWANIA MUZYCZNEGO" /doniesienie/

W dniach 22 i 23 listopada 1979 odbyła się w Bydgoszczy ogólnopolska konferencja nauczycieli akademickich nt. "Praca magisterska i egzamin dyplomowy na kierunku wychowania muzycznego". Jej organizatorem był Zespół Dydaktyczno-Wychowawczy Wychowania Muzycznego Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz Instytut Wychowania Muzycznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Konferencja została poprzedzona - co należy już niejako do tradycji - hospitacją zajęć w Instytucie Wychowania Muzycznego WSP w Bydgoszczy /w dniu 21 listopada/. Spostrzeżenia i wyniki tej hospitacji stanowią bardzo cenny przyczynek do badań nad funkcjonowaniem zakładów wychowania muzycznego w Polsce. Nie miały one jednak żadnego wpływu na przebieg i wyniki konferencji będącej przedmiotem niniejszego doniesienia.

W konferencji uczestniczyli: doc. Józef Bok /Akademia Muzyczna Warszawa/, doc. Jadwiga Czerwińska /UMCS Lublin/, mgr Elżbieta Dudziak /WSP Olsztyn/, mgr Iwona Ejsmont /Filia UE Zgierz/, doc. dr hab. Włodzimierz Goriszowski /UŚ Katowice/, doc. Henryk Gostomski /PWSM Gdańsk/, mgr Joachim Hanslik /Filia UŚ Cieszyn/, doc. Leon Jelonek /WSP Częstochowa/, mgr Anna Krzyżanowska /UMCS Lublin/, doc. dr Krzysztof Mazur /Akademia Muzyczna Warszawa/, doc. Mirosław Niziurski /WSP Kielce/, doc. dr Paweł Podejko /PWSM Gdańsk/, doc. dr hab. Maria Przychoździńska-Kaciczak /IKNiBO Warszawa/, adiunkt Jan Seligman /Filia UŚ Cieszyn/, mgr Danuta Sławiec-Domagala /WSP Kielce/; ponadto

pracownicy naukowo-dydaktyczni Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy: mgr Jolanta Czerniawska, mgr Iwona Dahlke, mgr Antonina Dahms, dr Andrzej Denisiuk, mgr Maria Dziedziczko, mgr Wojciech Figurski, mgr Barbara Gogol-Drożniakiewicz, doc.dr hab. Jan Jakóbcowski, mgr Zdzisław Jakała, dr Barbara Kaja, mgr Antoni Kostyło, mgr Walerian Krenz, mgr Małgorzata Kreft, mgr Jan Lach, mgr Andrzej Michalski, mgr Zofia Nawrocka, mgr Jadwiga Nowicka, mgr Longin Orski, mgr Bożena Osiadacz, prof. Konrad Pałubicki, dr Miłosława Popielińska, mgr Jan Przybylski, mgr Wanda Ratajczak, mgr Jerzy Rawicki, adiunkt Bohdan Riemer, doc. dr Eugeniusz Rogalski, doc. dr hab. Janusz Rulka, mgr Regina Stacewicz, mgr Lidia Starniewska, mgr Krystyna Stasińska, mgr Barbara Szeklińska, mgr Elżbieta Szubertowska, mgr Stanisław Świąder, mgr Krystyna Tubaja, mgr Renata Walińska, mgr Hanna Wawrzon-Cwik

Oficjalnego otwarcia konferencji dokonał doc. dr hab. Janusz Rulka - I - szy zastępca Rektora Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Po powitaniu zebranych gości, doc. dr hab. J. Rulka przedstawił cele konferencji, które można ująć w następujących punktach:

1. Przedstawienie problematyki badań naukowych podejmowanych w ramach prac magisterskich.
2. Ukazanie związku problematyki badawczej z pracą naukowo-badawczą zakładów.
3. Przedyskutowanie formy, treści i metodologii pracy magisterskiej na kierunku wychowania muzycznego.
4. Omówienie formy i zakresu egzaminu dyplomowego.
5. Przyjęcie najbardziej optymalnych rozwiązań praktycznych dotyczących problematyki prac magisterskich, ich formy i zakresu.
6. Ujednoczenie wymagań w zakresie egzaminu dyplomowego.

Następnie doc. dr hab. J. Rulka powołał prezydium konferencji w osobach:

- Dziekana Wydziału Pedagogicznego WSP w Bydgoszczy, doc. dra hab. Jana Jakóbcowskiego,

- Prorektora Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach, przewodniczącego Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Wychowania Muzycznego Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki doc. Mirosława Niziurskiego,
- Dyrektora Instytutu Wychowania Muzycznego WSP w Bydgoszczy, doc. dra Eugeniusza Rogalskiego i poprosił równocześnie o przewodniczenie w pierwszym dniu Konferencji dra Andrzeja Denisiuka - pracownika naukowo-dydaktycznego Instytutu Wychowania Muzycznego WSP w Bydgoszczy.

Jako pierwszy wystąpił doc. dr Eugeniusz Rogalski, który wygłosił referat pt.: "Problematyka prac magisterskich i jej związek z kierunkami działalności naukowo-dydaktycznej zakładów wychowania muzycznego w Polsce". Referat ten stanowi jeden z kolejnych artykułów zawartych w niniejszych Materiałach i Studiach z Wychowania Muzycznego^{1/}.

Następnie głos zabrała doc. dr hab. Maria Przychodzińska-Kaciczak nt. "Roli, zakresu tematyki i ogólnej metodologii prac magisterskich na kierunku wychowania muzycznego". Skupiając się na roli seminarium magisterskiego, przedstawiła następujące jego funkcje:

- a/ pogłębienie samodzielności myślenia studenta przez samodzielne: określanie przedmiotu badań, metod badawczych, organizację badań, szukanie literatury, wreszcie samodzielne formułowanie /redagowanie/ własnych myśli,
- b/ pogłębienie znajomości wybranej wiedzy /jej wycinka/ lub rzeczywistości społeczno-pedagogicznej i artystycznej,
- c/ uświadomienie ważnej roli badań,
- d/ wzbogacenie i pogłębienie metodyki wychowania muzycznego przy zachowaniu następujących warunków: właściwego wyboru tematu, uwzględnienia badanego zjawiska jako fragmentu większego planu badań /badania kompleksowe/ i długofalowego procesu badań oraz pod warunkiem pełnej kompetencji promotora,
- e/ przyczynianie się do uzupełnienia i wzbogacenia toku studiów w zakresie kształcenia modelu nauczyciela wychowania muzycznego.

Przechodząc do tematyki prac magisterskich, doc. dr hab. Maria Przychodzińska-Kaciczak uświadomiła przede wszystkim fakt,

że podczas gdy poszczególne przedmioty szkolne dopracowały się swoich dydaktyk szczegółowych, tak metodyka wychowania muzycznego w dalszym ciągu nie posiada swoich podstaw teoretycznych i naukowych. W związku z tym istnieje pilna potrzeba podniesienia metodyki wychowania muzycznego do rangi dydaktyki szczegółowej. Dotychczasowa penetracja pewnych obszarów tego zagadnienia rokuje pewne nadzieje na przyszłość.

I tak w zakresie psychologii muzyki podejmuje się badania dotyczące następujących problemów:

- a/ zdolności muzycznych,
- b/ przeżycia estetycznego,
- c/ wpływu muzyki na ogólny rozwój psychofizyczny dziecka.

Przykładowe tematy /w ujęciu bardzo szerokim/ dotyczące tych zagadnień przedstawiają się następująco:

ad a/ "Rozwój podstawowych zdolności muzycznych w czteroletnim cyklu kształcenia dzieci w wieku przedszkolnym"; "Stan rozwoju podstawowych zdolności muzycznych dzieci wstępujących do klas pierwszych i analiza przyczyn tego stanu";

ad b/ "Preferencje muzyczne dzieci i młodzieży /z określeniem wieku i środowiska/"; "Możliwości percepcji muzyki przez dzieci i młodzież w różnym wieku i w określonym środowisku";

ad c/ "Wpływ twórczości muzycznej na podstawy twórcze i tzw. myślenie otwarte"; "Wpływ muzyki na kształtowanie się postaw społecznych"; "Wpływ muzyki na likwidację nerwic szkolnych".

Tematy związane z inną dziedziną, z dydaktyką, powinny - zdaniem doc. dr hab. Marii Przychodzińskiej-Kaciczak - posiadać wybitnie charakter badawczy, nie opisowy. Stąd też propozycje - przykłady tematów z tej dziedziny brzmiałyby następująco:

- Badania najskuteczniejszego pod względem metodycznym opracowywania problemów: kształcenia słuchu, wrażliwości, percepcji, umiejętności muzycznych itp. itd.;
- Badania skuteczności i atrakcyjności znaczenia i specyfiki różnych form wychowania muzycznego;
- Badania percepcji i wykorzystania podręczników oraz skuteczności różnych pomocy dydaktycznych w wychowaniu muzycznym.

Następnie autorka referatu przedstawiła tematykę prac o

charakterze pedagogiczno-społecznym /socjologicznym/ skupionych wokół szkoły tzw. "otwartej" i zagadnienia społeczeństwa wychowującego. Mieszczą się tu przede wszystkim monografie ilustrujące działalność placówek wychowania równoległego /domów kultury i innego typu placówek kulturalno-oświatowych, festiwali muzycznych, olimpiad z zakresu wiedzy o sztuce itp./ oraz funkcjonowania i rozwoju kultury muzycznej w środowisku poprzez zespoły muzyczne /zwłaszcza amatorskie/ i twórców.

Ponadto cały arsenał prac o charakterze projekcyjnym /z kompozycji, aranżacji, instrumentacji/ staje się coraz bardziej poszukiwanym i cennym typem prac magisterskich na kierunku wychowania muzycznego.

Przechodząc do omówienia metodologii badań doc. dr hab. Maria Przychodzińska-Kaciczak stwierdziła, że zasadniczy brak podstaw naukowych wychowania muzycznego powoduje, iż prace dotyczące tej dziedziny muszą z konieczności opierać swą metodologię na bazie tej dyscypliny, od której się wywodzą /psychologii, pedagogiki, socjologii itp., itd./.

Po wystąpieniu doc. dr hab. Marii Przychodzińskiej-Kaciczak, głos zabrał doc. dr hab. Włodzimierz Goriszowski, który wygłosił referat nt. "Interdyscyplinarny charakter prac magisterskich i jego konsekwencje metodologiczne na kierunku wychowania muzycznego". Wystąpienie doc. dra hab. W. Goriszowskiego w formie artykułu znajduje się w niniejszych Materiałach.

Po przerwie, którą wypełniła m.in. hospitacja pracowni seminaryjnej Instytutu Wychowania Muzycznego WSP w Bydgoszczy, głos zabrał prof. Konrad Pałubicki np. "Treści, zadania i organizacja seminarium magisterskiego". Jego wystąpienie również zawarte zostało na kartach tej pozycji.

Uzupełnieniem wygłoszonych referatów były następnie doniesienia naukowe przedstawiciele różnych środowisk akademickich dotyczące: motywacji podejmowanych prac magisterskich, prób podejmowania badań interdyscyplinarnych i problematyki prac magisterskich.

Przedstawiciel Uniwersytetu Śląskiego /filii w Cieszynie/

mgr Joachim Hanslik wypowiedział się nt. "Ogólnych kryteriów naukowych dotyczących prac magisterskich i ich zastosowania na kierunku wychowania muzycznego" poruszając następujące zagadnienia:

1. Funkcja prac magisterskich w całokształcie oddziaływania pedagogicznego i naukowo-badawczego szkół wyższych.
2. Kryteria wymagań jako wyznaczniki poziomu i wartości prac magisterskich.
3. Kompetencje naukowe magistrantów a realizacja celów prac magisterskich, w tym:
  - a/ kompetencje rzeczowe,
  - b/ kompetencje metodologiczne.
4. Element logiczny i językowy w pracy magisterskiej.
5. Oryginalność pracy magisterskiej.
6. Inne kryteria /m.in. społeczna użyteczność prac/.
7. Aktualna praktyka oceny prac i możliwości jej funkcjonowania w ocenie prac magisterskich z zakresu wychowania muzycznego.
8. Jednolitość wymagań w zakresie naukowo-badawczego charakteru prac magisterskich.

W podsumowaniu swojego wystąpienia mgr Joachim Hanslik stwierdził, że prace magisterskie mogą być efektywne /odkrywcze, twórcze, rozwiązujące problemy/, jeśli wyjdą z założenia interdyscyplinarnego charakteru badań z wychowania muzycznego i jednolitego zakresu wymagań naukowo-badawczych, jakie stawia się pracom magisterskim w ogóle.

Poruszany wielokrotnie przez referujących problem interdyscyplinarnego charakteru badań na kierunku wychowania muzycznego podjęła dr Barbara Kaja z Zakładu Psychologii WSP w Bydgoszczy, przedstawiając prowadzone przez siebie prace z zakresu psychologii /wychowawczej i klinicznej/. Jej wystąpienie w formie artykułu zawarte zostało w niniejszych Materiałach i Studiach ^{2/}. W komentarzu do tego wystąpienia doc. dr hab. Maria Przychodzińska-Kaciczak wspomniała również o pracach pisanych z tej dyscypliny w PWSM w Warszawie, a dotyczących m.in. resocjalizacji dziewcząt w zakładach zamkniętych - i o bardzo ważkim społecznie aspekcie podejmowania tego typu prac.

Następnie głos zabrała mgr Krystyna Tubaja - wykładowca w Zakładzie Teorii Muzyki IWM WSP w Bydgoszczy, która przedstawiła zagadnienie polskiego folkloru muzycznego jako przedmiotu zainteresowań studentów, podejmowanego także w pracach magisterskich. Wynika to zwłaszcza z faktu, iż znaczna część studentów wywodzi się z mniejszych ośrodków miejskich, czy wręcz ze wsi, gdzie żywe są jeszcze elementy tradycyjnej kultury ludowej, w których ci studenci wyrosli i z którymi to elementami spotykają się na codzien. Słuchacze studiów zaocznych zajmują się często folklorem przez fakt prowadzenia zespołów folklorystycznych, kółek zainteresowań itd., itp. Ponadto, zarówno studenci studiów dziennych jak i zaocznych mają przygotować młode pokolenie do percepcji muzyki ludowej, wpoić mu szacunek dla jej historycznych wartości. To ważne znaczenie polskiego folkloru muzycznego nie znajduje - zdaniem mgr Krystyny Tubaji - należytego odzwierciedlenia w pracach magisterskich, a przyczyn tego zjawiska należy szukać:

- 1/ w braku odpowiedniej kadry,
- 2/ w programie nauczania i ilości godzin przeznaczonych na realizację przedmiotu "polski folklor muzyczny" /15 godzin na studiach dziennych, 12 godzin na studiach zaocznych/.

Stąd też mimo dużych teoretycznie możliwości /szerokie autentyczne kontakty studentów z kulturą ludową/, polski folklor muzyczny nie znajduje należytego odzwierciedlenia w pracach magisterskich. Postulaty, jakie następnie autorka doniesienia przedstawiła, dotyczyły przede wszystkim:

- 1° - zwiększenia ilości godzin nauczania polskiego folkloru muzycznego do 30;
- 2° - wprowadzenia 2-tygodniowej praktyki w terenie umożliwiającej m.in. kontakt z kulturą ludową, wprowadzenie w metodykę badań terenowych itp.

Spełnienie tych postulatów mogłoby przyczynić się do podniesienia rangi przedmiotu "polski folklor muzyczny", a stąd do jej bardziej proporcjonalnego odniesienia do rangi folkloru muzycznego w muzycznej kulturze narodowej i do pozycji jaką zagadnienia te winny zajmować w wychowaniu młodego pokolenia.

Wystąpieniem mgr Krystyny Tubaji zakończyła się część naukowa pierwszego dnia konferencji. Ze względu na znaczne przekroczenie limitu czasu, prezydium zaproponowało przeniesienie dyskusji na dzień następny, co zostało zaakceptowane przez wszystkich zebranych.

Wieczorem w sali Filharmonii Pomorskiej im. J. Paderewskiego odbył się koncert pn. "Studenci swemu miastu" dedykowany założycielom Zakładów Radiowych "Eltra" w Bydgoszczy. Program koncertu stanowi załącznik nr 1.

Obradom drugiego dnia konferencji przewodniczył doc. Mirosław Niziurski. Przedmiotem obrad była dyskusja nad formą egzaminu dyplomowego oraz - będąca podsumowaniem wystąpień w dniu poprzednim - dyskusja nad pracą magisterską na kierunku wychowania muzycznego.

Niejako uzupełnieniem doniesień o formach seminariów magisterskich, treściach i realizacji prac magisterskich było wystąpienie mgr Anny Krzyżanowskiej z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, w którym znalazło się:

1. Omówienie seminariów magisterskich prowadzonych w Instytucie Wychowania Artystycznego w Lublinie przez specjalistów z zakresu metodyki wychowania muzycznego i psychologii.
2. Zakresy obszarów tematycznych realizowanych przez określoną grupę studentów takich, jak np.
  - "Program przedmiotu muzyka w klasie pierwszej dziesięcioletniej szkoły ogólnokształcącej".
  - "Analizy muzyczne ludowych pieśni wybranych wsi lubelskich /temat realizowany przy współudziale studentów Zakładu Języka Polskiego UMCS pod kierunkiem specjalisty z zakresu polonistyki/.
  - "Aspiracje zawodowe i artystyczne studentów wychowania muzycznego".
  - "Motywacje kształcenia muzycznego w średniej szkole muzycznej".
3. Przedstawienie sprawności seminariów magisterskich /rozumianej jako obrona prac magisterskich w ramach określonego

terminu/ na kierunku wychowania muzycznego UMCS w Lublinie na tle średniej krajowej /ok. 68 % wobec 93,1 % w skali kraju/.

Sprawność seminariów magisterskich poruszana przez mgr Annę Krzyżanowską stała się następnie przyczynkiem do dyskusji nad przyczynami opóźnień w oddawaniu prac magisterskich przez abiturientów i wysunięciu następujących dezyderatów:

- 1/ o przedłużeniu studiów o jeden semestr przeznaczony do napisania, ukończenia pracy magisterskiej /doc. doc. M. Niziurski, M. Przychodzińska-Kaciczak/,
- 2/ o właściwą organizację seminariów magisterskich i większą odpowiedzialność promotorów /doc. dr hab. M. Przychodzińska-Kaciczak/,
- 3/ o pisanie przez studentów wychowania muzycznego prac krótszych, bardziej skondensowanych /doc. doc. M. Niziurski, M. Przychodzińska-Kaciczak/,
- 4/ o przystępowaniu do części praktycznej egzaminu dyplomowego po złożeniu pracy /mgr E. Dudziak, doc. M. Niziurski/,
- 5/ o zaliczanie seminariów magisterskich dopiero w momencie złożenia pracy do recenzji /dr A. Denisiuk/,
- 6/ o wcześniejsze przygotowanie /"treningi"/ studentów do pisarstwa naukowego /doc. dr hab. M. Przychodzińska-Kaciczak/.

Zasadniczym przedmiotem dyskusji drugiego dnia obrad konferencji była forma egzaminu dyplomowego. Po zagajeniu przez doc. M. Niziurskiego, w którym znalazło się omówienie dotychczasowej, proponowanej przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki formy egzaminu dyplomowego, głos zabrali kolejno przedstawiciele poszczególnych zakładów wychowania muzycznego. Ujmując globalnie głosy dyskusji, nasuwają się następujące wnioski:

1. Proponowana forma egzaminu dyplomowego składająca się z dwóch części: praktycznej i teoretycznej - nie została podważona.
2. Realizacja części praktycznej - przez niektóre zakłady wychowania muzycznego /Bydgoszcz, Kielce/ - w formie publicznego koncertu została powszechnie zaakceptowana. Dyskusyjną

natomiast była liczba utworów dyrygowanych i ich faktura. Proponowano, aby egzamin ten obejmował trzy utwory o fakturze: wokalne, wokально-instrumentalnej i instrumentalnej. Ponadto - częściowo już realizowane przez Zakład Wychowania Muzycznego w Olsztynie - dyrygowanie utworem instrumentalnym zaaranżowanym i zinstrumentowanym samodzielnie przez studenta, spotkało się z powszechną aprobatą. Pewnym problemem trudnym do przezwyciężenia przez większość zakładów wychowania muzycznego jest takie dotychczasowe ustawienie siatki godzin na studiach zaocznych, które uniemożliwia kontakt studentów ze studenckimi zespołami muzycznymi /przedmiot "zespół wokalny" kończy się na III roku, nie ma przedmiotu "chór szkolny"/. Wiele zakładów - w tym Instytut Wychowania Muzycznego w Bydgoszczy - realizuje zajęcia z zespołami, społecznymi siłami wykładowców uczących dyrygowania. W związku z tym padła propozycja /doc. J. Boka/, aby stworzyć odrębne stanowisko promotora artystycznego, sprawującego pieczę nad przebiegiem części praktycznej egzaminu dyplomowego. Ponadto zwracano uwagę na fakt zbyt małego kontaktu studenta z amatorskim ruchem muzycznym, stąd m.in. propozycje odbywania praktyk pedagogicznych w środowisku pozaszkolnym /doc. J. Bok, doc. H. Gostomski, mgr J. Przybylski/ i przygotowania choć jednego utworu do egzaminu dyplomowego z amatorskim zespołem muzycznym /doc. J. Bok, mgr I. Ejsmont, doc. H. Gostomski, mgr J. Przybylski/.

3. W części teoretycznej egzaminu dyplomowego należało by - zdaniem większości dyskutantów - zrezygnować z formułowania pytań z zakresu metodyki wychowania muzycznego na korzyść stawiania pytań problemowych z całokształtu zagadnień dotyczących kultury muzycznej i przyszłej pracy absolwenta.

W związku z tym dr A. Denisiuk wysunął propozycję ujawniania tego typu pytań na kilka tygodni przed egzaminem, aby student mógł w oparciu o literaturę i inne źródła opracować je. Ponadto zwrócono uwagę na samą obronę pracy magisterskiej, która również winna - zdaniem wielu - posiadać charakter problemowy, wychodzący niejako poza ramy napisanej przez studenta pracy.

Podsumowując dyskusję przewodniczący Zespołu Dydaktyczno-

Wychowawczego Wychowania Muzycznego Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki doc. M. Niziurski wyraził zadowolenie z jej wyników, a zwłaszcza z postulatów, których realizacja może unowocześnić i ulepszyć system przeprowadzania egzaminów dyplomowych na kierunku wychowania muzycznego. Doc. M. Niziurski wyraził następnie serdeczne podziękowanie doc. drowi Eugeniuszowi Rogalskiemu - dyrektorowi Instytutu Wychowania Muzycznego w Bydgoszczy - za stworzenie doskonałych warunków do pracy w czasie konferencji.